

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marțea, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarchie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 43.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuliile nepublicate nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rîndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru șe-care publicare.

Memorialul.

Actul acesta a provocat deja până acum un contra-elaborat. Diarele maghiare, cari la rîndul lor încă și au dat verdictul asupra memorialului, publică cu mare satisfacțiune eșirea broșurei „Die Rumänen und ihre Ansprache”, a unui „op scientific (tudo-mányos (?) mű)” în Viena, care combate memorialul. Place foarte mult presei maghiare opul (?) scientific (!), fiindcă atacă și originea Românilor. Ce folos se poate pentru presa maghiară din acest atac? numai ea va ști. Noi însă știm că tot opul „scientific” n'are să facă mare ispravă. Dreptatea odată trebuie să învingă și, când dreptatea începe a învinge, toată opozițiunea în calea dreptății e muncă zadarnică și devine un lucru de ris.

Lumea a început să judece, independentă de svêrcolirile presei și biroului de presă maghiară.

„Nu șcim, ăce la „Confederazione latina”, ce fel de escitațiune va pute suleva în opiniunea publică și în diplomație un atare document; în tot cazul șcim, că acesta e espresiunea sinceră a unei situațiuni viu simțite, care nu e justificată de nici o persoană cu inimă și care nu face multă onoare spiritului de toleranță și simțemintului de justiția distributivă a poporului maghiar.

„Când vom avé memorandumul acesta, ne vom da silința a vorbi pe larg despre el sulevând și ținînd cestiunea agitată....”

Este o judecată prealabilă aceasta, dar nu decât prejudicioasă. Dl Autor a dat dovești încă de pe la 1867 că cunoaște raporturile noastre și când scrie cele de mai sus, le scrie în cunoștința de cauză. Dar cu toate că e prealabilă judecata, are mai mult pentru sine decât sforțările unor condeie plătite, ca să altereze adevărul istoric și politic.

FOIȚA.

Esposițiunea agricolă industrială din România, județul Argeș 1882.

(Urmare.)

Cereale. Secțiunea cerealelor a fost bine reprezentată cu unele produse. Porumb de deosebită specie, grâu de o calitate superioară, orz asemenea; ovășul și meiul nu mai puțin. Juriul însă a căutat ca de preferință să premieze pe sătenii.

Am vădut că porumbul Cincantin a început a se răspândi în cultură printre sătenii din munte.

Nu reușește nimica destul de bine tot de-a una și degenerază după doi ani de zile. În plășile de câmp ale județului cultura cerealelor este ocupațiunea principală a locuitorilor. Producțiunea este aleasă ca calitate și destul de mulțămitoare și ca cantitate.

N'am vădut însă la esposițiune nici secară, nici hirișcă.

După judecata aceasta prealabilă dăm una posterioră. Eată ce cetim în „Timpul” de Joi:

„Memorialul” comitetului ales de conferența din Sibiu ne descoperă situația curioasă și umilitoare, ce li s'a creat Românilor din monarchia habsburgică prin dualism și prin măsurile guvernamentale ale Maghiarilor. Popor străvechiu pe teritoriul unei țări autonome, care și-a menținut independența ei în curs de sute de ani, atât față cu regii Ungariei, cât și față cu Turcii, Români, cari singuri formează două treimi a populațiunii țării — pe când Maghiarii și Germanii abia formează o a treia parte — sînt puși cu totul în afară din viața publică prin fel de fel de măsuri macchiavelice, și persecuți în toate ale lor, cu o stăruință demnă de o cauză mai bună.

Începînd cu pseudoistoriografia, cari contestau originea și vechimea poporului nostru în munții Ardealului și sfârșind cu măsurile d-lui Trefort, maghiar de origine franceză, care introduce cu de a sila limba maghiară în scoalele rurale, vedem o lume întreagă, popor, diplomați, învățați, conspirând pe întrecute în contra unui biet popor rustic din străvechime așezat în acele locuri, viteaz la resboiu, harnic și liniștit în timp de pace și toate acestea — pentru ce? Șcim noi bine pentru ce? Pentru că n'are Dumnezeu de lucru, am ăce.

În adevăr nu s'ar crede și cu toate acestea există până ađi istoriografi, căroră li se pare nimica toată: a escamota un popor întreg de ăcece milioane de suflete din Dacia, a 'l pune în Pind și al face să vie de acolo îndărăt, prin suta adoașprădece, de peste Dunăre. Aceasta teorie susținută întîiu de Rösler — se bucură și de favoarea Maghiarilor și astfel cu vorbe, cu deducțiuni hazardate, cu combinațiuni asupra unor timpuri egal de fabuloase pentru toate elementele din țeară, ei ar vrè să tăgăduască drepturile și existența unui popor de trei milioane, a unui element aievea care

trăește, vorbește limba lui proprie, are cultura și istoria lui proprie cu un cuvînt al unui popor radical deosebit de cel maghiar.

Ce curioasă idee or fi avînd Maghiarii despre natura oamenilor și a lucrurilor, când încearcă a face într'o ăi ceea ce o mie de ani n'au putut face? Ce copilărie e din partea lor de ași inchipui că națiunile pier de pe o ăi pe alta. Bascii din Spania vorbesc până ađi limba bască, sudul Franței vorbește și cultivă limba provençală, în Belgiu sub pătura subțire de cultură franceză, subsistă două naționalități deosebite, după disparițiunea imperiului bisantin și a celui turcesc după o mie cinci sute de ani vedem încă încoțind — cu toată lungă dominațiune străină — toate națiunile vechi ale peninsulei tracice; Albaneji, Români, Bulgari, Sërbi, Greci, — unele scădute la număr, altele crescute, dar toate vii. Ceea ce n'a putut face cultura bisantină sau cucerirea otomană, vor face Ungurii prin societăți de maghiarizare? În Rusia, dacă s'ar cutremura absolutismul ei actual, am vedea ăcece de naționalități deosebite resărind intacte de sub pătura foarte subțire de dominațiune moscovită.

Până la sfârșitul sutei XV-ea Români sînt în Ardeal și Țeara-ungurească unul din elementele cele mai considerabile în viața publică. Trăind sub vovezi proprii, și sub legile lor proprii fără amestec din partea Ungariei, ziditori și apărători de cetăți, pururea buni ostași, epoca de aur din țările noastre, începută cu Mircea și încheind cu Stefan cel Mare, e o epocă de aur și dincolo. Români sînt atât de numeroși în munții Ardealului, în cât fragmente ale populațiunii Maramuresului fondează sub Dragoș, statul Moldovei, fragmente din ținutul Făgărașului, Țeara-românească. Cine vrea săși facă o idee de energie cu totul elementară a acelui popor, să considere că, optăceci de ani după fondarea ei, Moldova ajunge din colțul țării de sud până în Nistru și la

Cetatea Albă, Țeara-românească într'o sută de ani până în Dobrogea și pe întreg malul drept al Dunării. E o epocă aceasta, care în Ardeal produce pe Voevodul Iancu, cum îi ăce baladele române și slave, pe Ioan Huniad Corvin. Papa Piu II (*Aeneas Silvius Piccolomini*) născut pe la 1405, deci contimporan cu toată seria strălucită de eroi ai poporului românesc, ăcece despre Iancu: „*Joannes Huniades, cuius nomen caeteros obnubilat, non tam Hungaris, quam Valachis a quibus natus erat, gloriam auxit*”. Încă în suta a șeptespredeceea Miron Costin scrie regelui Poloniei că cel mai frumos și mai corect dialect românesc, cel mai apropiat de graiul italic se vorbește în Satmar, unde cu toată emigrarea lui Dragoș, Români reamăși acolo sub fratele lui, Voevodul Balce, sînt atât de numeroși, ca și când n'ar fi eșit nimenea din țeară. E curios a ađi ađi că tocmă în acele clasice locuri, d-nii Maghiari vor să inființeze o episcopie maghiară de rit greco-catolic pentru Români și Ruteni.

Și când privim la munca seculară a acestui popor, la suma de putere musculară, cheltuită, ne prinde mirarea. Ținuturile, în care locuiesc Români sînt răpitate pustietăți și codrului. Fie-ce palmă de pământ de brană e câștigată prin estirpare de codri seculari, prin curățură. Pe când Maghiarul și-a câștigat șesurile patriei sale, păsându și caii și plimbându-se, 'l vedem pe Român cucerind palmă cu palmă pământul de sub puterile naturii, 'l vedem curățind rădăcinile codrilor seculari și creându și patria lui muntoasă pas cu pas. Cred oare Ungurii că caracterul acestei munci grele și statornice nu s'a imprimat în toată ființa poporului românesc, cred ei că această viață nu a lăsat adănci urme psihologice în acest popor, atât de liniștit în aparență, dar de-o cumplită îndărăt în fundul sufletului său? Românul nu uită nici binele, nici rēul. Nu a uitat fărēmăturile de grație, ce li s'a aruncat de

Sub-stanțele textile au fost prea slab reprezentate: n'am vădut de cât trei esponenti în această secțiune, de și satele de pe sub munte sînt renumite în producțiunea de cânepă și de in. Cultura cănepei și a inului, a început a se slăbi; țeranele găsesc mai nemerit a 'și cumpăra americană din târg de cât a cultiva in și cânepă.

Mai nainte se esporta din țeara noastră cantități considerabile, de cânepă topită și semăntă, astăđi însă importăm de peste frontieră!

Proprietarii și arendașii se nu lase a cădea una din cele mai bănoase culturi a țerei. Comițiile agricole se găsesc mijloace de a îndemna pe sătenii să își reia vechea lor ocupațiune. Să se împartă semăntă grătuit; să se pună premii și recompensă bănesci pentru culturile mai întinse.

Lână spalată și cu usuc, gogoși de gîndaci de mătase au lipsit cu totul din esposițiune. Am vădut însă câte-va gogoși de borangic puse la o parte; pare că acum se aduc pentru prima oară de a se cultiva în țeară.

Cunoascem localități în județul nostru, unde cultura gîndacilor de borangic este ocupațiunea permanentă a femeilor. Am vădut însă cămeși, fuste și frumoase marame de borangic alb și galben espuse cu abundență. Sunt sigur că juriul va căuta să încuragieze cultura gîndacilor de borangic, altădată atât de întinsă în acest județ.

Cultura gîndacilor de mătase a perit aproape din județul nostru. Orașul Pitesci altădată faimos pentru preparațiunea mătăsurilor sale, esportant pentru Constantinopole și alte centre comerciale, cantități enorme de mătase astăđi a ramas numai cu legenda.

Până astăđi mai este un mic părău, în apă căreia se ăcece spalându-se mătasa preparată, dobănda o vie coloare.

Lâna asemenea a lipsit cu totul și apoi Argeșul este printre cele dintăiu județe de munte ca numeroasele sale turme de oi.

Puțină semăntă de floarea Soarelui și de rapiță cu de in și de cânepă ținuta locul plantelor oleoase.

La industriile forestiere ne a surprins butăria țeranilor; deși nu ca lucru de artă dar vasele espuse, presintau destule probe că această ramură merge perfecționându-se. Țeranul nostru are aplicațiune naturală cătră manufacturele lemnoase.

Rotăria a fost binișor reprezentată, dar prea puțini esponenti, de și avem în plasa Argeș, câte-va sate care se ocupă numai cu rotărie. Căruțaria este o industrie care de cât-va timp merge înflorind, dar n'am vădut o reprezentantă la esposițiune. Căruțele Românesci, nu sînt prost lucrate; am vădut într'un sat din plaasa Argeș: postalioaue, cum se ăcece, lucrate cu destulă eleganță.

Coșerii, coșuri și alte atâtea frumoase lucruri ce se fac din răchită, etc. lipsește cu totul.

Dulgheria. Avea un singur esponent, dar unul bun, cum ăcece Românul. Un fel de galerie lucrate cu gust și oare cum originală de săteanul George Têmplarul! Ce n'ar fi produs bietul George dacă trecea și el mă-

cătră echitatea casei de Austria; de aceea e unul din popoarele cele mai dinastice ale monarhiei; dar Românul nu uită în veci nici răul ce i l'au făcut alții. Moștenirea de aversiune și de iubire o păstrează intactă și de aceea ori-ce încercare de-a 'i contopi este zădarnică și copilăroasă. E zădarnică în Rusia, unde un colos de dieci de milioane apasă, asupra câteva sute de mii, unde limba se transmite numai prin viu graiu din generație în generație; cu cât mai zădarnică va fi în Ungaria?

Între mijloacele de-a înlătura pe Români dela viața publică, cel mai de căpetenie e legea electorală excepțională, menținută *ad-hoc* pentru Transilvania. Legea aceasta e făcută în favorul exclusiv al populațiilor orășene — și Românii sunt în cea mai mare parte țărani și apoi în folosul nobililor — toți Maghiarii sunt nobili și votează direct, fără cens, fără nimic — și a Securilor, cari ear' votează direct. Astfel s'a creat o lege anume pentru Ardeal, care pune alegerile în mâna neromânilor, încât numărul de reprezentanți pe care l'ar putea obține poporul în asemenea condițiuni, e cu totul ridicol.

Tot odată guvernul se silește prin legi agrare, a aduce pe Român la sapă de lemn. Deși țărani au fost improprietăți, deși despăgubirea pentru pământurile ce s'au conferit, e strălucită, totuși, prin așa numita comasare, i se iau locurile lui roditoare și i se dau în schimb locuri rele, apoi i se iau curăturile și i se dă în schimb pădure. S'au restrins dreptul de pășune, încât numărul vitelor de muncă au scăzut în proporții enorme. Sate deposedate, familii aruncate pe uliți, mii de locuitori amenințați a fi alungați din vetrele strămoșesci — eată justiția, eată, administrația maghiară. Pe de altă parte cărciumele constituie un privilegiu, evreii le arendează și acolo — și debitează beuturile lor nesănătoase; populația română decrește și degenerază.

Și de asupra acestei mizerii produse în mod artificial de cătră înțelepciunea de stat maghiară, mai vine miseria morală, siluirea țilnică a limbei.

Un corespondent dela „Allgemeine Zeitung“ și propusese să descrie corupția administrației maghiare. Dar omul mărturisă în fine că condeiul 'i cade din mână, că o carte, nu un articol de jurnal, abia ar fi în stare a o descrie. Și de ce nu scrie această carte? Pentru-că „simțim scârbă — dice el — de acest organism care putrezește înlăuntru, și care cu toate acestea trăește, ba chiar se îngrașă.“ „Se înfioară cineva

„să arunce mai adânc privirea în roșajul acestei mașine, și nu e om, care să crează că va putea funcționa în mod durabil, că e capabil a trăi...“

Eată regimul atrăgător, dela care se pretinde să exercite asupra a trei milioane de Români farmecul de a și renega limba și istoria lor și de-a deveni Maghiari.....

Revista politică.

Sibiu, în 3 Noemvre.

„Sublim fenomen a avut loc astăzi în sala adunării comitatului Budapestei,“ începe „Egyetértés“ dela 16 Noemvre n. primul său articol. Și cum se nu fie sublim când cel dintău comitat al Ungariei, despre care cu vre o câteva zile mai înainte, dicea „Pesti Naplo“ că regele s'a convins, că existența monarhiei atărnă dela localitatea și vișitutea militară a Maghiarilor, — a votat adresă de felicitare din incidentul aniversării a optdecilea lui Kosuth, inamicului declarat al Domnitorului monarhiei austro-unguresci? „Un funcționar june, dice transportat de bucurie „Egyetértés,“ a făcut propunerea aceasta însuflețitoare și tineri și beștrani, toți căți au fost de față, unanim, însuflețiti de sincer patriotism au primit propunerea.“

„Fapta aceasta e de mare importanță“ exclamă „Egyetértés“ și noi încă nu ne îndoim de loc de importanța faptei acesteia. Pentru-că ni se obtrude întrebarea, că aceasta va se dică spirit maghiar? cum se unese fapta aceasta cu afacerile comune a le monarhiei austro-unguresci? În adevăr foarte sublim fenomen! Fenomenul acesta revarsă adevărata lumină asupra propunerii primite de magistratul capitalei Ungariei pentru ridicarea unui monument, prin care se se eternizeze memoria „reșboiului libertății din 1848 și 1849“ și în special alungarea trupelor împărătesci din Buda în 1849.

Și când a venit fenomenul acest sublim? Atunci când o foaie foarte serioasă din Viena „D. Ztg.“ scrie despre raportul bar. Hübner din comisiunea bugetară a delegației austriace: „La toată întâmplarea este un fenomen minunat, s'ar pute dice surprindător, dacă ultramontanul Hübner accentuează lipsa de a păstra relațiuni bune cu Italia și poate că e și în mai mare grad semnificativ, dacă diplomatul acesta nu se mulțamește față cu puterea nordică (Rusia) a lăuda iubirea de pace a țarului, ci accentuează eventuala neîncredere în politica rusească.“ Foaia vieneză desfășură mai departe că asupra acestui loc din raport s'a încins o desbatere în toată forma; s'a

accentuat că dicerea aceasta e prea aspră și vătămătoare pentru Rusia; cu toate aceste raportul s'a primit și neîncrederea în puterea nordică nu s'a estermnat; până una altă neîncrederea există, deși iubirea de pace a țarului formează un contrapond; deși condiționat, neîncrederea este susținută, până când Rusia va da dovești de loialitate. Când va fi însă aceasta?

Foaia vieneză spune mai departe că și Alecsandru II trecea de un țar al păcei și cu toate aste „cu inimă sângerândă“ „contra voinței sale“ a trebuit să tragă sabia. Altă foaie vieneză spune că „situațiunea este foarte posomorită, dar nu poate fi discutată în public.“ Organul acesta merge și mai departe și prorocese pe primăvară auspicii rele și din indicările lui tainice mai că i ar veni omului a crede că reșboiul între puterile rivale pentru orient e neîncungiurat.

„Noi nu vrem să mergem așa departe, dice „D. Ztg.“, însă semnele, care se ved pe față sunt foarte elocvente“ și apoi vorbește despre fortificările din Polonia și despre limbajul cel bādăran și arrogant al foaiei guvernului din Muntenegru, ca să ilustreze deplin situațiunea. „Glas Crag“ susține, că soarta Bosniei și Erțegovinei are să se decidă într'un nou congres european. Și într'o astfel de situațiune comitatul cel dintău al Ungariei felicitează pe Kosuth.

„Cestinea jidovească,“ care era negată morțic de diarele maghiare că ar pute existe în Ungaria, a ajuns printr'o interpelațiune în casa deputaților Ungariei. Sântem curioși de consecuențe.

„Național Zeitung“ din Berlin vede în denumirea lui Menabrea, ambasador la Paris și a lui Decrais, ambasador la Roma, respansul dat de Italia și Francia la „clarificările“ lui Kálnoky în delegațiunea austriacă relativ la restituțiunea visitei monarhului nostru.

P. Carp e de numit legat al României la Viena.

Părere.

S'a ventilat în coloanele acestui diar în mai multe rânduri postulatul: să se facă școli românesca aici în Sibiu. Aceasta din mai multe motive, cari toate au fost espuse la rondul lor. Chiar și întrebarea aceea n'a remas nediscuțată: că ce școli să fie cele înființându-se? O dorința țintia a vedé înființându-se în Sibiu o școală capitală. Alta pretindea înființarea unui gimnasiu românesc. Dorințele au remas dorințe. Pe o ureche au intrat, pe cealaltă — cel puțin până acum — au eșit; cu toate că n'ar fi tocmai cu neputință nici una, nici alta

dintre dorințele exprimate în coloanele aceste.

Să ne întrebăm însă: oare ce a dat ansă la acele dorințe? Fost-au ele numai rezultatul cugetărilor unui individ, ori că ele au fost scrise din îndemnul lipsei, ce o întimpinăm la tot pasul în cestiunea scolară? Sigur numai lipsa de școli și de altă parte experiențele triste ce le facem în lipsa acesteia au dat ansă la ventilarea sus-amintitului postulat. Stând lucrul astfel, cestiunea e deschisă încă, și fie ne și noué permis a ne da părerea în privința aceasta.

Să se facă școală românească în Sibiu, dicem și noi, căci i se simte lipsa.

Din grăunțul mic se desvoaltă fructul mare. Dintr'o școală mică, sănătoasă și bine organizată putem ajunge la timpul său la școală mare. Nicăiri nu ni se dă ocaziune mai bună pentru probarea acestui adevăr ca în Sibiu.

Mai întâu în privința materialului. Pentru o școală mică ar fi aproape de ajuns contingentul de copii ce l' poate da Sibiu, dovadă concursul școlilor din suburbii; pentru o școală mai mare ar fi nesuficient.

Prospectele referitoare la salariarea învățătorilor încă sunt mai favorabil având în vedere o școală mai mică de cât una mai mare.

Foloasele practice momentane asemenea recomandă mai de grabă înființarea unei școli mai mici.

Împregiurările în care trăim încă înlesnesc înființarea unei școli mai mici.

Am diș, că avem lipsă de școli ală.

O singură privire asupra școlilor noastre din Sibiu ne dă drept. Avem trei școli în Sibiu: una în suburbiul Iosefin, alta în suburbiul de jos și a treia în cetate. Cea dintău lasă multe de dorit, a doua e prea îndesuită, a treia vegetează. Nu'i nici un lucru așa rău să nu conțină și ceva bun. Toate trei școlile la olaltă ar da ceva bun — o școală cum se cade. Și fiind-că școală ar trebui se fie în centru plângerile pentru îndepărtarea dela școală a părinților copiilor dela poarta Gușteritei, cari vin în perplexitatea a nu ști: să și dea copii la poarta Turbului sau la școala din suburbiul Iosefin. Întruirea acestor 3 școli într'una ne-ar scoate din dilema, în care ne aflăm față cu cestiunea unui al doilea învățătoriu dela școala din cetate. Ea ar face mai mult! Ar pune Seminarul nostru Andreian în pozițiune a avé o școală bună practică pentru candidații sei de învățători, și ar vindica școlii românesca din Sibiu preste tot dreptul unei demne existențe.

Școala n'ar trebui să fie împărțită în clase separate, aceasta n'ar fi

car pe fugă printr'o școală de meserii!

Templăria. În această secțiune n'am vedut de cât un frumos și minunat scaun lucrat în școala de meserie locală înființată abia de o lună și jumătate.

Căți-va streini din localitate, reprezentară strugăria fină, dar aceasta nu mă bucură.

Vrednică de vedut este vioara ce a espus'o săteanul Niță Popa Ioan din Văleni.

O trăsură elegantă și ușoară asemănătoare produțiunea unui strein.

Frângeria (funeria). Cea mai bogată dar din nefericire cea mai puțin răspândită industrie între Români, nu are în espozițiune de cât un singur esponent; fringhieles espuse erau admirabile din ori-ce punct de vedere dar frângerul nostru nu are altă țică, biroul; El este funcționar astăzi mă veți întreba de ce? Fiind-că nu are capital!

Cugetăria vre un capitalist român din Argeș la bănoasa frângerie

pentru a da de lucru frângerului nostru?...

Ferăria. N'a fost reprezentată.

Olăria. Olari din Curtea de Argeș cu vasele lor lucrate unele în stil român altele în forme cu totul originale a ținut să arete că sunt mai mult meseriași de talent decât nesce simpli olari. Eată încă o probă de aptitudinea universală a Românului nostru.

Cismăria. A fost reprezentată numai de doi esponenti români. Articolele espuse sunt lucrate cu multă eleganță și mai au avantajul de a fi și solide.

N'ar face rău cetățenii Români ca i încurageze cu comănde lor și să mai slăbească din dragoste pe streini.

Cojocăria. Românii au un gust al lor propriu de a purta cojoace; cojoacele românesca sunt nuanță originală și se deosebesc, în forma și cusătura lor de cele streine.

Am vedut în espozițiune nesce cojocele mici toate bine cusute și elegante.

Pielăria inse la noi în Argeș n'a fost reprezentată decât de un esponent de altfel superioare în calitatea lor, pielor streine.

Tăbăcăria. Această ramură atât de înaintată ori când astăzi este în agoniă abia mai dă puțin semne de viață. Am avut un singur esponent de și orașul Pitești era cel mai renumit în tăbăcărie.

Preșuri, disagi, etc. Aceasta este o ramură deosebită în economia casnică; sunt localități unde se ocupă de ordinar numai cu această industrie.

N'am vedut în espozițiune aceea ce mă așteptam; aceea ce am vedut în județul Muscel la domnul Grigore Poinărean, măestria și gustul cu care erau lucrate acele preșuri și disagi erau admirabile sunt sigur că în espozițiunea județului vecin a fost cele dintău în calitate.

Machini agricole. Preotul..... din comuna Vâlcele a adus la espozițiune trei machini agricole de o simplitate rară, dar ingenioase, o machină de semănat mai proprie ca cele dela fabricele streine, prețul ei poate să fie nu-

mai a treia parte decât ai uneia cumpărată dela Viena.

O rariță cu două cormeni, având un mecanism prin care cornele devin după voie mobile.

O căruță românească al cărui fund este asemenea mobil, are avantajul de a descărca imediat căruța. Aceste machini din ori-ce punct de vedere sunt de un merit netăgăduit, Juriul s'a pronunțat în favoarea lor și a dat inventatorului pre lângă medalie și o recompensă bănească, noi felicităm pe Jurați pentru încurajarea ce face meritului de invențiune.

Mecanică în orologerie. Deastădată inventatorul este tot un român premiat deja anul trecut, pentru aceeași invențiune pe care însă este timp o espuse pentru că a perfecționat o schimbându'i forma și mecanismul ei cu desăvârșire.

În numărul viitor vom insera în diar darea de seamă ce a făcut asupra invențiunei, cătră juriu, autorele ei.

(Va urma.)

deocamdată nici admisă de împregiurările financiare și n'ar fi recomandată nici de scopul, ce ar avea să-l urmărească.

Scopul principal de urmărit ar fi: a se pregăti copiii pentru viața practică în sensul mai larg al cuvântului. Aceasta se poate ajunge în modul acesta. Într-o școală neîmpărțită se desvoltă inima și mintea elevului fiind învățătorul la locul său, tot așa de bine, ca și într-o școală împărțită în mai multe clase.

În linia a doua a pretinde dela școala aceasta să serviască de școală practică pentru seminariu, e o pretențiune, ce ar fi numai în favorul acestei școli, de oare-ce aceasta ar da ansă la neîntreruptă controlă despre cele ce se petrec în ea. Cum că o atare școală ar corespunde mai mult împregiurării noastre scolastice, nu mai începe indoială, fiind că mai toate școlile noastre confesionale sunt neîmpărțite, și fiitorii învățătorii au prin urmare lipsă de praca unei astfel de școale, care seamănă, cu școala ce-l așteaptă.

S'ar potè ca o parte din contingentul copiilor din suburbii să rămână și pe la școlile existente din acele locuri, chiar și în cazul acesta am avea avantajie din întrunirea propusă. Cursul din acele școale s'ar pute reduce la jumătate de zi și astfel s'ar pute împreună postul de învățătoriu acolo cu cel de cantor, ceea ce până acum, de și au avut loc, a fost un inconvenient neertat.

Combinarea aceasta ar permite fără jertfă recuirea unei părți din salariile învățătoresci pentru formarea salariului pe seama învățătorului dela școala din centru.

Partea din salariul ce-l dă cetatea actualului învățătoriu plus părțile ce le-ar contribui suburbiile ar face posibilă salarisarea cuviincioasă a învățătorului din centru. Ear Prea Venerabilului consistoriu în contul ajutoriului, ce-l dă școlile din cetate, și a chiriei casei ce i-a pus-o la dispozițiunile i ar fi ușor a face dispozițiunile necesare pentru un local corespunzător cu organizațiunea esternală recerută. Aceasta cu atât mai vârtos, căci școala propusă ar face Seminarului servitiu, de care între împregiurările de față duce lipsă.

Așa dară tot ce cerem e: să nu ne întindem de o camdată mai departe de cum ne ajung puterile, și ne cer momentan lipsa și împregiurările mai de aproape.

O școală mică, bine organizată, cu un învățătoriu bine salarisat; întrunirea spre scopul acesta a copiilor din suburbii; esoperarea unui local corespunzător. Asta e tot. Timpul și împregiurările prin conlucrarea și la inițiativa noastră vor face mai mult.

Memorand

cătră Ilustritatea Sa D. Dr. Ioane Szabó, episcop gr. cat. al diecesei Gherlei, în privința convocării unui sinod diecesan mestecat, pentru vindecarea mai multor rane ale bisericii gr. cat., ținătoare de provincia metropolitană a Albeii-Iulie și Făgărașului, și resp. de diecesa Gherlei.

În acel period după moartea episcopului Gerasim Adamovici, timplată la a 1796, earăși rămâne scaunul episcopesc gr. res. din Transilvania 14 ani văduvit, până la 1810, cu decretul gubernial din acel an se concese, ca să se facă alegere de episcop dintre fiii acelei diecese, întâia alegere după 110 ani. Se asemenează pentru fiitorul episcop un salariu anual de 4,000 fl. tot în acel decret; se demândă urcarea tacei sidociale de la 2½ cr. la 5 cr. taca ce plătea familiile gr. res. pentru întreținerea episcopului, cu scop, ca din venitul acelu fond cu timp să se poată ridica un seminar clerical și școale normale; ear că acele institute să poată cu timp avea pro-

fesori cualificați, se demândă și trimiterea unor juni, tot a comptul acelu fond, la universitatea din Viena pentru studierea teologiei. Cel dintăiu pas acesta înspre îngrigirea de cultura clerului bisericii române orientali!

Tot în acel an dintre candidați fu denumit Vasiliu Moga, cărui i se dade o instrucțiune statorie din 19 puncte, unul mai vătămătoriu ca celalalt de simțul moral al unui episcop roman de rel. gr. neunită⁹⁾ Dintre ele nu putem să nu amintim câteva. Așa în punctul 7 se face atent episcopul, să nu uite, că religiunea unită este declarată de receptă prin art. 6 din 1744, până când cea neunită numai de tolerată; deci se scie, că i este oprită se împotrivi creșterii, îmulțirii și propagării religiei unite. Punctul 12: Dacă vre o comună neunită va trece la religiunea gr. cat., porțiunea canonică trece la preotul gr. cat. Punctul 13: Dacă însă o comună unită întreagă trece la confesiunea neunită, porțiunea canonică rămâne lângă preotul unit; eară în cas, când ar înceta de a fi în atare comună preoți uniți, să treacă porțiunile canonice la domni pământesci; și așa mai departe.

Cam între asemeni referențe află pe biserica română gr. or. memorabilele anul 1848. În acum disul an Români din Ardeal și părțile anecse pășesc fără diferență de confesiune, cu puteri unite, pentru ștergerea jugului iobăgiei și pentru recăștigarea egalei îndreptățiri politice, naționali și bisericesci. Jugul iobăgiei se șterge în lăudatul an, și se dice în principiu egala îndreptățire personală și confesională. Eară starea de asediu urmată catastrofelor din 1848/49, împedecă pe un timp toate mișcările politice.

Acest mod Români la 1850 în acțiunea pentru recăștigarea drepturilor confesionali, despărțindu-se după confesiuni, cei neuniți sau de confesiunea gr. or. mai întâiu pășesc cu toți din întreaga monarchie. După aceea rumpându-se Bucovinenii, pășesc cei din Transilvania, Ungaria și Bănat frunțași seculari cu episcopii lor în frunte, pentru reînființarea metropoliei gr. res. încetate cu unirea metropolitului Atanasie; apoi pentru împreunarea tuturor Românilor neuniți de sub coroana s. Stefan sub un cap desfăcându-se de Sârbi și încă sub absolutism pășesc la Domnitoriu, după reînvierea constituționalismului pășesc acolo și la legislațiunea Ungariei.

Rezultatul fu: căștigarea celei mai esențiale părți a dorințelor sale, adică reînființarea metropoliei române gr. or. și împreunarea tuturor românilor din atinsele provincii aparținători la aceea religiune sub un cap despărțindu-se de Sârbi; apoi înființarea episcopiei dela Caransebeș, eară mai târziu înarticularea metropoliei respective a bisericii gr. or. române, recunoașcerea drepturilor ei autonome, a dreptului de a se organiza ea pe sine după principiile bisericii din oriente. Prebasa acesteii legi frații Români gr. or. și compuseră „Statutul organic“, care întărindu-se prin domnitoriu, astăzi aceea biserică stă pe basa constituțională așa de tare, că ori care altă biserică din monarchia austro-maghiară, cu adaus că nici în o biserică nu se află așa strîns legat poporul de preoțimea sa și vice-versa, ca în biserica gr. or. din provincia metropolitană a Sibiului.

Ce fac Români gr. resăriteni uniți cu biserica latină în timpul acesta atât de favoritor pentru organizarea bisericească favoritoriu cu desclioire pe timpul cât a fost ministru de culte baronul Eötvös: ¹⁰⁾ Români gr. cat. lumeni devin cotiți la o parte ca mai totdeauna de ierachia sa, carea sub scutul legilor martiali, ce domnia pe atunci rumpându-se de cătră seculari și unindu-se cea din Transilvania cu cea din Ungaria pășesc izolată de laici pentru despărțirea Românilor gr. cat. de cătră Ruteni, pentru reactivarea metropoliei Albeii-Iuliei, încetate cu moartea și respective cu unirea metro-

⁹⁾ Veșile la Br. A. Șaguna. Istor. biser. t. II. pag. 197 s. u. apoi în originalele lat. la P. Maior. o. c., pag. 136 s. a.

politului Atanasie, apoi pentru înființarea a 2 episcopii nouă, și pentru altele.

Lupta fu încoronată de succes pentru luptători, adică pentru ierarchia gr. cat. Căci reactivându-se metropolia gr. cat. română, apoi înființându-se două episcopii nouă la Gherla și Lugoj, și ridicându-se lângă fie-care și capitu episcopesc, ear cel metropolitan din Blaj îmulțindu-se încă cu trei staluri, și provăduți fiind toți acești demnitari bisericesci cu salare din tesaurile statului: demnitarii bisericii române gr. cat. s'au îmulțit mai decăt îndoit, decum au fost mai înainte. Mai încolo introducându-se și subscriind și ierarchia noastră „Concordatul“, — de care se ține și astăzi deși regimel ung. de acum nu'i recunoașce validitatea, — ierarchia trage la sine toate drepturile, ce în sunetul și spiritul s. canoane și conforme pracei bisericii orientale de ritul grecesc, ba și a bisericii apusene din secele mai vechi, compet bisericii întregi, adică atât clerului cât și secularilor. ¹¹⁾ Nu numai atât, ci și clerul de rând devine așa de isolat de popor precum se află cel din Bucovina sub arhierul Hackmann.

II. Scrutarea acestor momente istorice ne escită curiositatea și ne obrude câteva întrebări.

Eară acele întrebări:

1. Stinsu-s'a religiunea Românilor orientali de ritul gre. din Transilvania și părțile Ungariei sub apăsările regilor apostolici ai Ungariei, respective ale domniei bisericii catolice de ritul latin, apăsări, după unirea celor 3 națiuni prefăcute și îndreptate direct contra Românilor și a religiunei

¹⁰⁾ Nu putem să nu reînprospetăm la acest loc câte va pasage din epistola marelui bărbat de stat, marelui cugetătoriu și filosof maghiar, ba. Jos. Eötvös, îndreptată în August 1867 cătră primalele din Strigon și cătră arhieriscopii din Agria și Colocia, din incidentele unei petițiuni a deputaților dietali rom. cat. din Trania, cari seroagă, ca br. Eötvös se pună cuvent la M.Sa pentru restaurarea influenței legale de mai înainte a lumenilor în afacerile bisericii gr. cat. din Ardeal. Ministrul de culte află pretensiunea aceasta a pretensilor cu privi e la legile induse deplin îndreptățită; dar fiind de dorit, ca în țările mai nainte separate, ear acum unite, să fie aceleși norme legali, br. Eötvös re omândă, că afară de cauzele dogmatice să se concedă și în Ungaria secularilor o influență corespunzătoare în afacerile bisericesci și scolare. După aceea despre starea bisericii catolice din Ungaria în general dice:

„A se fie asigurată influența bisericii noastre are lipsă numai de libertate. Și de oare-ce art. de lege II. din 1848 carele proclamă egalitatea confesiunilor, nu poate avea alt înțeles în patria noastră decăt acela, ca biserica cat. să capete aceea măsură de autonomie care o au bisericele evanghelice din țeară. eu așa cuget că aceea lege nu numai că nu e periculoasă pentru interesele bisericii cat. ci e unica favoare, pe carea biserica o poate pretinde dela stat. Însă că libertatea aceasta, pentru care se încordă entoliceii mai zeloși în Franția și în toate statele constituționale din Europa, să fie fructiferă pentru biserica noastră, ea ce nu stea numai pe hârtie, ci se asigure în faptă între esele bisericii, e de lipsă, că libertatea aceasta se fie asigurată cont a ori-cărui atac: ear aceasta numai atunci e eu puțină, dacă nu va fi privită de un privilegiu dat stărei preoțesci, ci de un drept comun al cetățenilor cat. din țeară.“

„De oare-ce biserica noastră, fiind de odată cu posesiuni mari, pretinde mai puțin oferite dela credincioși; de oare ce credincioșii nu au influență asupra administrățiunii averilor bisericesci; de oare-ce școala, carea la toate celelalte confesiuni e o afaceri cumpenitoare, ce legă pe fie care pârinte de familie de biserica sa, este considerată la noi ca o proprietate a clerului, asupra cărei pârînților, a celor mai interesați pentru creșterea, nu e concesa nici o înfrință: poate oare să ne cuprindă mirare, dacă catoliceii afacerile acele, în cari n'au nici o influență, le priveșcu cu indiferențism de atari obiecte, cari nici nu s'ar fi atinșend de ei?“

„Nimene, din cei ce contemplă cu atențiune starea lucrurilor din Europa nu poate, finea de asigurata pacea, ce o posedem; și de oare ce în timpul nostru nici o mișcare politică nu poate lăsa neatinsă biserica mai vârtos în o țeară, unde această biserică are înfrință politică și posesiuni mari: pe biserica o aseaptă și în patria noastră mai timpuriu ori mai târziu lupte, în fața căror dinsa numai atunci va mai pute sta în pozițiunea sa, dacă va pute compta pe un sprigin curagios din partea tuturor credincioșilor săi, și dacă aceștia în autonomie, în averile și în influența bisericii noastre vor privi și propria lor libertate, avere și influență.“

„După aceste mai aserend ministrul, că nici averile bisericesci, nici creșterea poporului nu pot fi un monopoliu al clerului, și încheie epistola cu aceste cuvinte: „Convîngerea mea este, ca o influență a secularilor catolici în afacerile eclesiastice, pe care o doresc și o pretind cei mai zeloși catolici și o parte mare a clerului inferior, nu poate fi mai îndelung amânată, ba recunoașcerea acestei influențe e deja nemăneră.“

Fiat applicatio!

¹¹⁾ Vești câte toate cărțile de istoria bisericească și de dreptul canonic. S'au ce însemnează în acesti paragrafi despre alegerea canonică a episcopilor prin întreaga adunarea (= eclesia) credincioșilor, carea trebuie să ateste viața morală proba acelu alegend, despre drepturile secularilor în cele externe bisericești, sel.?! Vești bine că astăzi în urmă dreptul canonic cat. tridențin, încă și mai mult șters și înaprît prin concordate, atari drepturi în multe părți ale lumei cat. figurează numai pe hârtie, în cărți, ca raii Tăganului. Dina alegere canonică și atestare se face în sala anunțării papali din țeara respectivă prin doi martori (testes) luați de cătră nou numitul episcop „ad libitum“ apoi aceasta se numeșce „processus canonicus“. Ce parodie a spiritului constituțional antic al creștinismului!...

lor? Nu s'a stins, ci din contră a înflorit în aceste părți mai tare de cât cea catolică latină; pentru că până când cea latină avea un episcop în Alba-Iulia, religiunea română gr. or. avea în Alba-Iulia un metropolit, apoi episcopi sufragane în Făgăraș Silvasin de sus, (comitatul Hunedoarei) Stremți (Fel Diod.), Bistra Cenade, Galați lângă Făgăraș, Maramureșu, Oradea-mare, Vadu (Rév, comitatul Bihar,) Feleacu lângă Cluj, și altele. ¹²⁾

Poate însă au perit Români, a dispărut biserica lor resăritenă de ritul gre. între apăsările și încercările de desnaționalizare și de a le corupe religiunea sub principii calvinesci, desclint sub cei trei Rákoczi și sub Michaelae Apaffi, descise mai sus? N'au perit, n'a dispărut. Ba nu numai n'au perit Români, ci din contră s'au spoit. Vață din afară a bisericii ce-i drept decădu, episcopiele sufragane remaseră nesuplinite, și averile acestora fură ocupate de lacomia mai multora; dar religiunea lor remase vergura, și fii bisericii persecutate să sporiră.

Se va fi stins însă de bună samă de tot religiunea orientală de ritul grecesc, după ce metropolitul Atanasie a primit s. unire aproape totalitatea clerului și a poporului la a. 1701, între suferințele ei și împilările îndurate de ea din toate părțile fiind lipsită în restemp de 60 de ani de episcopi, vicari și protopopi, precum se descise în cele precedente? Nu, nici cum nu; și minunea minunilor! în butul tuturor persecuțiunilor ea se îmulții din zi în zi, așa cât avea biserică, care — după primirea s. uniri din partea metropolitului Atanasie aproape cu totalitatea clerului și poporului român, și mai cu samă după reînțoarerea la unire a Românilor din districtul Făgărașului la a. 1711 — sta mai numai din țara Bârsei, ca ținut neunit mai compact, apoi din câțiva preoți și câteva biserici împrăștiate pe sub poalele munților decătră România și Banat; aceea biserică, începend dela moartea episcopului gr. cat. Giurgiu până la denumirea de episcop a lui Gregorie Major întru atâta a crescut, cât numărul crescut, cât numărul credincioșilor sei a fost îndoit așa de mare ca al celor aparținători bisericii gr. cat. apoi după mai multe fluctuațiuni la a. 1761 acel număr era încă așa de impunătoriu, încât mai mult nu putu fi ignorat și lăsat fără superioritate eclesiastica, de oarece neuniții erau mai mulți decăt uniții.

Cărei giurstări avu de a mulțami biserica română gr. or. din Transilvania și părțile Ungariei, — apăsate până cătră mijlocul seculului XVI. de cătră domniile situațiunei de atunci, de cătră regii apostolici ai Ungariei și din partea serăciei latine progiate de stat, — căreia giurstări avu de a mulțami, că nu numai nu s'a stins, ci încă a înflorit mai mult, decăt biserica proteccionată rom-cat.? Ce a susținut pre aceea biserică, după despărțirea Ardealului de Ungaria sub principii Transilvaniei calvini apăsată și mai tare, dechiarată prin legile patriei de „tolerata usque ad beneplacitum principis et regnicolarum“ și preoțimea ei degradată sub demnitatea unui om? Ce a conservat-o și încă într'u atâta cât afară de câțiva frunțași, nu o părăsi nimene, din contră ea se îmulții; așa cât de și fără temeiu, strănepoții apăsătorilor de atunci au astăzi fruntea de a se plânge în gura mare, că Români, apăsări și numai tolerați, au desnaționalizat o mulțime mare din patrioții privilegiați, că ar fi făcut proseliți religionari în favoarea bisericii sale tolerate, din fii bisericelor recepte?

La aceste întrebări respunsul e foarte ușor.

Pre timpul domniei în Transilvania și Ungaria a regilor apostolici ai Ungariei și a ierarchiei catolice de ritul latin, susținută și aduse la înflorire biserica română de ritul oriental constituțiunea și instituțiunile ei interne mai bune și mai constituționale decăt cum au fost cele ale bisericii latine, apoi legătura patrială, între preoțime și seculari, (cari do-

¹²⁾ T. Cipariu. Acte și fragm., pag. XII; P. Maior. Ist. biser., pag. 161.

rere, în metropolia română unită nu se află.) După despărțirea Ardealului de către Ungaria și respective după întărirea calvinismului în părțile aceste, carele încă avea și are instituții bisericești constituționale, susținând diferența în dogme și eași legătura strinsă cordială ce există între serăcia sa și între poporul român.

Sciindu-se în sinodul convocat pe 4 Sept. 1700 clerul și poporul român cu unanimitate se învoiră în s. unire cu biserica Romei, ear mai târziu, — după ce Românii făgărășeni, cari împreună cu cei din ținutul Bârsei protestase la a. 1700 în contra s. uniri, la 1711 subscrise de nou declarațiunea pentru s. unire, — neuniții, afară de ținutul Bârsei, au ramas numai ici coala imprăsciați pre sub poalele munților; sciindu-se ca neuniți dela a. 1701 până la 1761 în un interval de 60 ani au fost fără episcopi, vicari, protopopi și cu preoți foarte puțini; sciindu-se, că și după înființarea vicariului la a. 1761 și după restaurarea episcopiei neunite la 1783 vicarii și episcopii neuniți până la a. 1848 au fost fără vadă, plătiți decât fii sei sufletesci rău și neregulat, apoi precum episcopul, așa și preoțimea persecutată din partea statului și a uniților, și această ultima aproape fără nici o porțiune canonică, necultă, precum de sine se poate înțelege era lumea eschiși de la toate drepturile politice personale: sciindu-se că deși prin art. nov. 60 din 1791 regiunii neunite i se asigură „liberum religionis exercitium,” totuși până la a. 1848 a fost tractată și considerată numai ca tolerată ce se poate vedea și din instrucțiunea dată episcopului Vasiliu Moga la a. 1810 menționată mai sus; din contra episcopii greco-cat. provăduți cu domenii mai frumoase eară preoțimea gr. cat. mai cultă, în parte provăduți cu porțiuni canonice, în urmă secularii gr. cat. nobili și libertini în privința drepturilor personali tractați mai bine ca cei neuniți eschiși dela toate oficiile publice; sciindu-se că diferența dogmatică e foarte mică între biserica română unită cu Roma, și între cea neunită, și mai că neînțeleasă de popor: apoi sciindu-se, că în rit, în ceremonie și în toate funcțiunile religioase precum și în administrațiunea sântelor sacramente și alte rituale, la cari se precepe poporul, chiar nu esiste nici o diferență între aceste două biserici: în urmă sciindu-se, că unirea cu biserica Romei se făcuse sub condițiune sine qua non, că „ritul, disciplina, datele, canoanele și drepturile bisericești orientale de ritul grec se se țină nevătămate și pre venitor:” s'ar părea nu numai enigmatica dar chiar misterioasă trecerea dela o biserică, — ce are același datine, rit, așezăminte și canoane, materialmente e mai bine provăduță, cu preoți mai culți, și cu mai multe drepturi, — la altă bisericească de același rit, canoane și așezăminte și întemeiată aproape pe aceleași dogme, persecutată de stat și fără preoți. Ce poate fi dar cauză, că întregindu-se s. unire la a. 1711, îndată în al 2-lea deceniu, după moartea episcopului Giurgiu, precum și sub episcopatul marilor episcopi Inocentiu Micu și Petru Paul Aron, eară părași s. unire cea mai mare parte a Românilor uniți și se reîntoarse în sinul bisericești neunite?

Spre deslegarea acestei enigme, acestui misteriu, se aduc înainte mai multe cauze, ce ar fi concurs la acele treceri.

a) Îndemnările sichastrului bos niac Visarion, apoi amăgirile călugărului Sofroniu și ale preotului Ioan Molnar numit și Tunusul. Însă e cu greu de crezut, că poporul român unit unui sichastru străin, ori unor călugări sau preoți veniți asemenea din străinătate, se le fie dat mai mult creșământ, decât episcopilor și preoților aleși de dînși și superiori cu învătătura; ba încă se le fie dat creșământ într-o așa măsură, cât se și părăsesc biserica numai și numai la simple îndemnările aceluia, dacă n'ar fi esistat alte cauze ponderoase.

b) Se dice și aceea, că aceea trecere au cauzat-o motive și influențe politice între altele aca umiliare, că metropolia română de Alba Iulia fu degradată la simpla

episcopie a Făgărășului. Apoi că episcopul unit deveni mai degradat, decât cum a fost metropoliții români înainte de primirea s. uniri, și anume sub principii căți toți Rákoczi și Apafi: pentru că până când pre acel timp metropoliții gr. rez. și între alții Simeone Stefan au fost subordinați superiorintendentului calvin, episcopul unit al Făgărășului deveni subordonat unor jesuiți de rang ierarhic cu mult mai inferior cum au fost jesuitul pater Baranyi, parochul Albei-Iuliei, și mai târziu altul, rectorul din Cluj, care seade vacant la a. 1728 convoca și sinod bisericesc. Ca altă cauză politică se aduce, că: o parte mare din promisiunile, făcute în ajunul primirii s. uniri remaseră numai pe chertie.

(Va urma.)

Varietăți.

* (La loteria triestină.) În tractul de mijloc a pavilionului de fer e espusă partea cea mai mare a câștigurilor cumpărate pe sama loteriei de espozițiune. Adoratorii deiei „Fortuna” cari se află în posesiunea de sorți de ale loteriei și cari în puterea acestor sorți fac, se înțeleg, presiune la unul sau altul din obiectele espuse, au liberă intrare în numitul tract.

După ce ne-am uitat mai de aproape la obiecte, conduși de consumarea acestora, suntem în dreptul a declara, că e imposibil se resiste cineva sunetelor sienenice ale vândătoarelor.

O privire și numai superficială e de ajuns să îndemne chiar și pe un Harpagon, de ași vèri mâna în pungă.

Ici stau cele trei piramide de aur, dintre cari una reprezintă valoarea de fl. 50,000 și e așezată la mijlocul soriorelor sale mai mici, cărora singur moneta ces. reg. din Viena le ascrie valoarea de fl. 20,000 și fl. 10,000. Acestea trei câștiguri se vor pute preface imediat în bani umblători. Aceasta o dicem de oare-ce nu credem, că lăcșul ar fi mers atât de departe încât să se folosească ca ornamente în casă. Ne îndoim că o ar face aceasta cineva, chiar și numai cu câștigul care reprezintă valoarea de fl. 10,000.

O asemenea soarte va ave o bună seamă și colierul în valoare de fl. 10,000 care figurează ca câștigul al 4-lea, precum și cele 4 juvriere în valoare de câte fl. 5000. Mai bine o să le umble celorlalte câștiguri, în cari nu sunt sume atât de mari ca capital mort, și cari ori cum pot servi mai ușor trebuințelor practice. Acestora aparțin cele două mobiliare complete pentru saloane de mâncare fie-care în valoare de fl. 3000.

Ar fi de dorit, ca acela, care câștigă unul din aceste mobiliare de artă și pline de stil, se câștige de odată, în urma unui a doilea soarte, și serviciul pentru 24 persoane.

Ca pupăză pe colac ușor s'ar putea întâmpla săi arunce îndrăzneța Fortună aceluiași și piramida mare de aur.

Între câștigurile în valoare de fl. 1000 se află patru cără minunate, două ajustări de mireasă, care se vor conforma gustului mirelui, un piano pentru salon, a cărui sunet se va potè aușii mâne la 11 oare a. m. cinc câștiguri în mobiliare de gus eschisit un serviciu, de porcelan pentru 24 persoane a cărui desemn de peană plin de artă cu arabescuri de aur escită admirățiunea fie-cărui cunoscătoriu de lucru și în fine două obiecte frumoase de juvaer.

Între cele 30 câștiguri în valoare de fl. 500 merită deosebită atențiune haine de mătase pentru d-ne cu mantă și manchon. Afară de acestea tot în categoria aceasta se poate pune alte 6 câștiguri de mobilier gustuos pentru odaia de dormit, 6 clavire sau pianino și un armoniu etc.

Ne ar duce prea departe dacă am voi se specificăm toate câștigurile. Ajungă schițarea aceasta aceluia, cari nu pot vedè însiși frumoasele obiecte. Acela, care va face calea în espozițiune, se nu întârzieze a cerceta pavilionul de fer din tractul de mijloc; are deja sorți de ale loteriei mari triestine caute care câștig i-ar conveni mai bine; n'are încă nici o soarte, nu pregete ași câștiga de aceea cât mai îngrabă, căci deja în 5 Ianuarie 1883 va ave loc tragerea.

* (Un vagabund) întră într-o prăvălie de mobile și scoțend o peatră din buzunar dice că fiind că n'are unde se și plece capul va sparge o oglindă mare ca să fie mai apoi închis. Mișelule! scii că oglinda face 300 fl. — Eu o prețuiam mai mult, dice vagabundul. Scii ce: dămi 2 fl. și o țigară bună și și-o las în pace. — Oglinda e asigurată, dice proprietarul și veđi de te cară de aci.

(Îndreptare.) Dacă se luptă cineva cu erorile tipice, apoi la noi lupta este îndoită și totuși nu putem isbuti cu estermnarea erorilor. Nu le urmărim totdeauna, căci ne ar trebui un colaborator a nume pentru urmărirea erorilor în Nrii. deja tipăriți. Lăsăm se mai îndrepteze și publicul însuși erorile, care se pot îndrepta de sinele; sunt însă unele, care revoaltă pe om, mai ales când vede cum denaturează înțelesul și scie cât s'a nevoit ca astfel de eroare se nu ocure. Așa în nota primă a articolului „Memorandul gherlan” a ramas neculeasă particula „ne” în fruntea cuvântului „nemijlocită.” În zadar am îndreptat — tipărit stă „mijlocită.” Nu atât de îndreptare poate fi acum vorba cât de orientarea publicului în situațiuni ca cele citate.

Bursa de Viena și Pesta Din 16 Noemvre n. 1882.

	Viena	B-pesta
Renta de aur ung. de 6%	119.40	119.40
Renta de aur ung. de 4%	86.25	86.30
Renta ung. de hârtie	85.15	85.30
Împrumutul drumurilor de fer ung.	134.—	134.—
I emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	90.10	90.25
II emisiune de oblig. de stat dela drumul de fer orient. ung.	110.50	110.—
Oblig. de stat dela 1876 de ale drumului de fer orient. ung.	94.75	94.76
Obligațiuni ung. de rescumpărarea pământului	99.50	99.25
Obligațiuni ung. cu clausulă de sorjire	97.—	97.—
Obligațiuni urbariale temeșane	98.25	98.25
Obligațiuni urbariale transilvane	97.25	97.25
Obligațiuni urbariale croato-slavo-voivone	98.50	98.75
Obligațiuni ung. de rescumpărarea decimele de vin	99.—	—
Sorți ungaresci cu premii	96.50	96.50
Sorți de regularea Tisei	117.25	117.25
Datorie de stat austriacă în hârtie	108.70	109.15
Datorie de stat austr. în argint	76.75	76.80
Renta de aur austriacă	77.50	77.70
Sorți de stat dela 1860	95.25	95.—
Ațiuni de bancă austro-ung.	130.25	130.50
Ațiuni de bancă de credit ung.	834.—	833.—
Ațiuni de credit austr.	288.50	289.50
London (pe polița de trei luni)	396.90	293.30
Scrisuri fonciari ale institutului „Albina”	119.25	119.20
Argint	—	100.—
Galbun	—	—
Napoleon	5.66	5.67
100 marce nemșeci	9.49 1/2	9.51
	58.55	58.50

Nr. 810. — 1882. [291] 1—2

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de învățătoriu secundariu la scoala grănițarească din Lisa cu salariu anual de 180 fl. și adică: 50 fl. din fondul scolastic, ear 130 fl. apoi cuartir și lemne de foc dela comunitate.

Competenții seși substearnă pețițiunile provăduțe cu diploma de calificățiune în ordine și alte documente necesarie până la 30 Noemvrie anul curinte la:

„Comitetul administrativ al fondului scolariu al fostilor grănițeri din regimentul român I. la Sibiu.”

Nr. 180 [291] 2—3

CONCURS.

Se escrie a doua oară cu terminul până la 15 Noemvre st. v. pen-

tru întregirea următoarelor posturi nvătătoresci în protopresbiteratul gr. or. al M. Oșorheiului.

1. Petea de câmpie cu salariu de 230 fl., în rate lunari decursive.

2. Iclandul mare cu salariu de 200 fl., în rate lunare decursive cuartir natural și grădină de legume.

Cererile concursuali instruite conform legilor vigente sunt a se așterne oficiului protopresbiteral.

M. Oșorheiu 21 Octomvre 1882.

În conțelegere cu comitetele parohiale.

Parteniu Trombițaș de Betlen m/p., protopresbiter.

Nr. 354 [292] 2—3

EDICT.

Ana n. Nastase, legiuita soție alui Toma Isac Marin din Fofeldea părăsind cu necredință aproape de 3 ani pe legiuitul ei bărbat, fără a se sci locul petrecerei ei: amăsurat incuviințării Preamăritului Consistoriu arhidiececan din 10 August 1882 Nr. 1672 B. se citează prin aceasta a se presenta în termin de 6 luni dela prima publicare înaintea subscrișului for matrimonial, căci la din contra și în absența ei se va pertracta și se va decide procesul intentat asupra de bărbat, pe basa legii și a canoanelor bisericești noastre drept credincioase.

Noerichiu 18 August 1882.

Forul matrimonial gr. or. I. instanță.

Gregoriu Maier m. p. adm. ppresbiteral.

Nr. 5279 civ. 1882. [289] 2—3

Publicațiune.

Subscrișul tribunal reg. aduce la cunoștință, că cerendu se din partea contelui de Ugra, Georg Haller, comasarea generală a hotarului comunei Dârloș, pentru pertractare se defige terminul de 20 Decemvre a. c. la 10 oare a. m. în casa comunală din Dârloș. La aceasta se provoacă a se înfășișa toți cei interesați cu observarea, că cei ce vor lipsi se vor considera ca învoșiți cu comasarea.

Pertractarea o va conduce judele esmis, Székely Miklos.

Din ședința tribunalului reg. din Elisabetopole ținută în 6 Noemvre 1882.

Nagy Lajos m. p., Butak m. p., președinte, notariu.

Nr. 5280 civ. 1882. [290] 2—3

Publicațiune.

Prin aceasta se aduce la cunoștință, că în urma rugărei contelui George Haller în contra tuturor proprietarilor din comuna Idiciu: pentru admiterea comasării în comuna Idiciu s'a defipt ca termin pentru pertractare ziua de 21 Decemvre a. c. la 10 oare a. m. Pertractarea se va ținè în cancelaria comunală din Idiciu. La aceasta se provoacă a se înfășișa toți proprietarii interesați cu cea observare, că cei ce nu se vor presenta vor fi priviți ca învoșiți cu comasarea.

Din ședința tribunalului reg. din Elisabetopole ținută în 6 Noemvre 1882.

Nagy Lajos m. p., Markovics m. p., președinte, notariu.

În depositul librăriei

lui

Leopold Thierfeld

în Făgărăș

a apărut în limba română cu litere latine

Calendariul portativ (de buzunar),

Calendariul ardelean de casă pro 1883.

Pe lângă Calendariul vechiu și nou s'au luat în deosebită considerațiune tîrgurile din Ardeal și în fine s'au ținut seamă și de partea literară, privitoare la economie.

Costă după prețul de vîndare 22 cr.

Pentru librari și vîndători de calendare pe lângă remunerațiune.

Tot odată recomandă, în limba română

Calendariu de părete a 20 cr.

Recurge la onor. public interesat spre ași comanda cele de mai sus. [288] 3—3